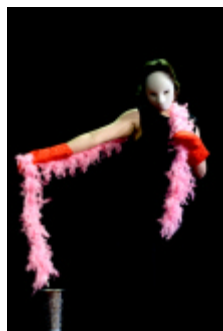

Liv och Lust!

29-31 mars
Arken
Göteborg
2006

sensus

SKTF

**Studieförbundet
Vuxenskolan**

 **HANDIKAPPFÖRVALTNINGEN
HÅLLBARHETEN**

 Specialpedagogiska institutet

Liv och lust i Göteborg!

Pa plats, 29 mars

Temat för 2006 års FOMS-konferens är liv och lust: lust att lära, sexuell lust och lust till livet. Under tre dagar i

mars har vi njutit av duktiga föreläsare, inspirerande föredrag och trivsamma kvällar i inspirerande umgänge.

Verklig empati

-Allt pedagogiskt arbete bör utgå från ett subjekt, menar Per Skoglund, statsvetare och utvecklingsledare, som inleder våra tre dagar på Arken. Vi har en tendens att se personer som objekt, när det i själva verket är en subjektiv hållning som ger verkliga resultat.

Vad spelar det för roll att vi vet - eller kanske tror oss veta - en persons förutsättningar? Det viktiga är vad den personen själv tycker är dess förutsättningar.

- Verklig empati, understryker Skoglund, är inte att klappa på huvudet och visa medlidande. Vi misstolkar lätt ordets betydelse, vilket sätter käppar i hjulen för vårt arbete. Verklig empati utgår från att sätta sig in i en annan människas liv. Jag vill utmana dig! Och jag kommer tillbaka imorgon, så får vi se hur långt du har kommit.

"Frigörelse från gammalt tänk"

Vi uppmanas att i grupper om tre och tre fundera över vilken som är den viktigaste

utmaningen till att vi sitter här. Därefter får vi berätta för varandra:

-Att röja hinder och starta motorn, säger någon. Bli mer effektiva och konkreta i vårt dagliga arbete.

-Frigörelse från gammalt tänk, säger någon annan. Hur lätt är det inte att fastna i invanda mönster och bara se inom en snäv cirkel?

Fungera bättre tillsammans

Inom lärande och organisationer bör man utgå ifrån verkligheten, inte någon slags uppbyggd mall på hur det "borde" vara. Det krävs då att vi tar oss en egentlig funderare över gruppens verkliga sammansättning.

-Vi börjar med vår *erfarenhetsgrund*, förklarar Skoglund. Är vi överens om utmaningen, utgår vi från samma bas? Därefter följer *kompetensgrund*. Vad är vi bra på i vardagen? Förutom en magisterexamen i tyska, vad har jag för kompetenser som kan tänkas nyttiga i mitt dagliga arbete?

-Nästa steg ligger i att enas om en gemensam *värdegrund*, fortsätter Per Skoglund. Kan vi enas om värderingar som alla kan ställa upp på och finna värdiga?

Slutligen utformar vi en *handlingsgrund*, en strategi vi vill använda för att skapa trygghet och ett konstruktivt klimat.

Vilken är den viktigaste utmaningen till att vi sitter här?

“Du kan gå nu för du har redan gått!”

Livskvalite och etik

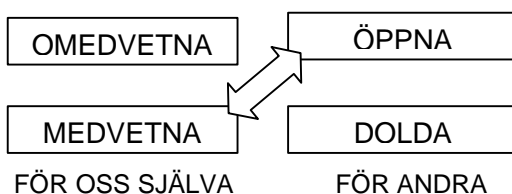
Alltför sällan reflekterar vi över begrepp som livskvalite och människovärde.
- Livskvalite är att göra saker på rätt sätt och vid rätt tidpunkt, menar Daniel Brattgård, sakkunnig i etik och sjukhuspräst. Etik å andra sidan är att tänka ut hur man ska göra saker på rätt sätt och vid rätt tidpunkt.

Brattgård utvecklar begreppet människosyn.

- Man kan tala om två huvudlinjer. En *humanistisk* människosyn knyter människovärdet till människan existens och ser henne som en person som trots funktionsnedsättning behåller sitt människovärde intakt. En *funktionalistisk* människosyn däremot knyter människovärdet till människans förmåga, varav en person med funktionshinder drabbas av en reduktion av människovärdet.

Det är var och ens eget ansvar att reflektera över vilken människosyn som styr oss i mötet med andra. Inte alltid är vi medvetna om våra tankebanor som många gånger kommer helt automatiskt. Daniel Brattgård påvisar en enkel men effektiv modell som är bra att ha i åtanke.

ETISKA VÄRDERINGAR

Daniel Brattgård.

Det eftersträvansvärda är att våra värderingar är båda medvetna för oss själva och öppna för andra.

Bli tagen på allvar

Behovet att bli lyssnad på och tagen på allvar är kanske ett av våra viktigaste behov.

Daniel Brattgård återger historien om en 8-årig svårt sjuk och ovanligt insiktsfull pojke som säger till sin sjukhuspräst vid ett av deras samtal:

- Du kan gå nu för du har redan gått!
Mental frånvaro i mötet med andra är onekligen svår att kamouflera.
Daniel Brattgård avslutar med Hjalmar Gullbergs korta men inte destu mindre tankvärda dikt:

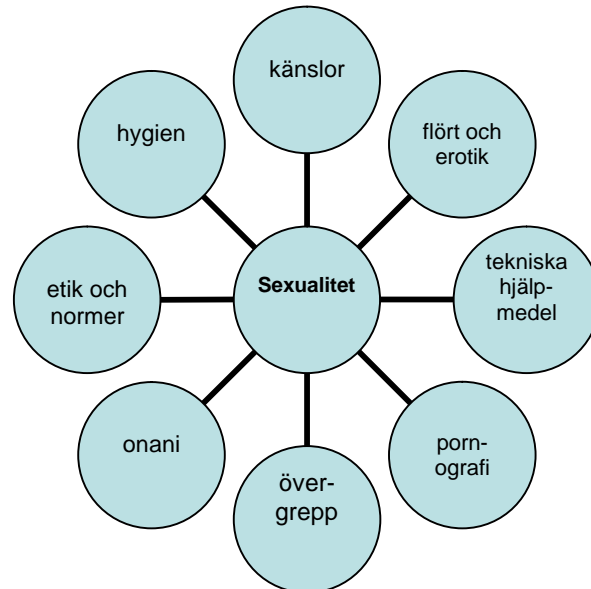
“Om i ödslig skog
ångest dig betog
kunde ett flyktigt möte
vara befrielse nog”

- Det är i samspelet med andra människor man utvecklas till människa. Eller hindras från att utvecklas som människa.

Sexualitet och funktionshinder

Vem svarar på generande frågor?

- Sexualitet är en mänskligt rätt, säger Bente Veren, norsk sexolog. Alla har rätt till ett sexualliv, även människor med funktionshinder. Det kan tyckas självklart, men faktum är att det än idag förekommer en begränsad eller ingen sexualundervisning bland ungdomar med funktionshinder. Vi har kommit långt i andra delar av handikapputvecklingen, men nåstans på vägen glömde vi sexualiteten, kanske förväntade vi oss naivt att den skulle komma av sig själv. I puberteten föds lusten och det gäller alla ungdomar. Men var hämtar personen med funktionshinder sin kunskap, vem svarar på generande frågor?

Helhetssyn

Sexualitet innefattar allt från erotik och känslor till tekniska hjälpmedel och hygien. Men den kan också handla om sexualtekniska hjälpmedel eller köpande och säljande av sexuella tjänster. Utbildning bör ges inom vart och ett av dessa områden och utgöras av en helhetssyn.

I publiken fanns bland annat Jesper Odelberg.

Rollspel

Övergrepp är tre gånger vanligare bland personer med funktionshinder än andra, ej inräknad den med största sannolikhet stora gråzon. Eftersom personer med funktionshinder är extra utsatta att drabbas av övergrepp, måste vi vara extra noga med att ge tydliga signaler. Det räcker inte att som välmenande förälder ge uppmaningar som "Gå aldrig in i en främmande människas bil!" En mer handfast metod är att föredra. Ett bra sätt kan vara rollspel: Man får tillsammans spela upp ett scenario och på så sätt bygga upp en attityd som kan komma att verka som ett skydd i vardagen.

- Gör dig inte till ett offer!

Årets talare

Konferencier David Lega har i sin karriär som elitsimmare i handikapplandslaget bland annat tagit tre guldmedaljer i VM. Numera föreläser han i positivt tänkande och ledarskap. Det är inte svårt att föreställa sig att han vunnit utmärkelser som till exempel årets talare; från första stund fångas vi av hans entusiasm.

Sosso Hietanen och David Lega.

-För mig har det alltid varit en stor drivkraft att se hur långt jag kan komma inom ett område, berättar David. Det som motiverar mig är att utvecklas hela tiden. Alla människor är bra på något, det gäller bara att ta reda på vad.

Verkliga funktionshindret?

-Gör dig inte till ett offer! Trots funktionshinder har du själv ett ansvar över ditt liv. Låt dig bli någon att räkna med!

Det säger Sosso Hietanen som är socionom med inriktning på sexologi. Hon har själv ett funktionshinder och betonar vikten av eget ansvar.

-Många personer hindras ofta mer av sin egen självbild än det verkliga funktionshindret. Jag träffar många människor som till exempel oroar sig över att hitta någon att älska och bli älskad av. Men en idealpartner dyker inte bara upp i dörren, man måste själv söka upp och framför allt reflektera över vad man önskar finna!

Livskvalite trots funktionshinder

I skolan förälskade sig Sosso i skolans "populäraste kille".

-Jag blev uppmanad att inte hysa några förhoppningar, men till allas förvåning tyckte han också om mig. Vårt förhållande höll i flera år men det stack folk i ögonen. "Vad gör han med *henne*? Är han hennes assistent?". En sådan relation kräver civilkurage att stå emot omgivningens förutfattade meningar, men det är värt att kampa för!

Som åhörare slås man av hur Sosso ideligen lyckas vända sitt funktionshinder till något positivt. Kan man då uppnå livskvalite trots funktionshinder?

-Om man kan! Säger Sosso. Det viktiga är att utgå från sig själv och vad man vill uppnå. Ett av samhällets uppgifter är att se individen och få den att prestera sitt bästa.

-Låt dig bli någon att räkna med, uppmanar Sosso.

Sosso fick en konsekvent uppfostran och hennes föräldrar ställde hårda krav och lät henne aldrig smita undan eller använda sitt handikapp som en ursäkt.

-Att dalta stjälpmer mer än det hjälper. Pappa kunde vara hård ibland, men idag tackar jag honom för det. Det har gjort mig till en person med civilkurage och självkänedom.

Grunden Media och Kulturlabbet

Tommy och Jane föreläser om filmerna på bland annat dagliga verksamheter.

Kärlek och relationer

Får personer med intellektuella funktionshinder gifta sig? Skaffa barn? Själva bestämma över sin sexualitet? Organisationen Grunden Media startade filmprojektet Klick, ett treårigt projekt om att få rätt till sin egen sexualitet och ett självständigt liv. Filmen Klickers – jag spelar ingen roll har genomförts av dem själva, inte bara inspelning utan allt runtomkring som ingår i en filmarbete: från scenografi, kostym och musik till catering och utformandet av logotyper. Det gör projektet unikt i sitt slag; övriga filmer som behandlar personer med intellektuella funktionshinder har gjorts av andra än dem själva.

-Vi behandlar ämnen som kärlek, relationer och sexualitet, säger Jane Gharbi, en av huvudpersonerna i filmen.

Hon jobbar även som informatör och åker runt på skolor och dagliga verksamheter och berättar om filmerna.

Rapmusik

-Arbetet i Grunden Media är meningsfullt och viktigt, betonar hon. Tidigare jobb jag haft kan inte mäta sig med detta. Varje dag har jag roligt, och lär mig dessutom något nytt.

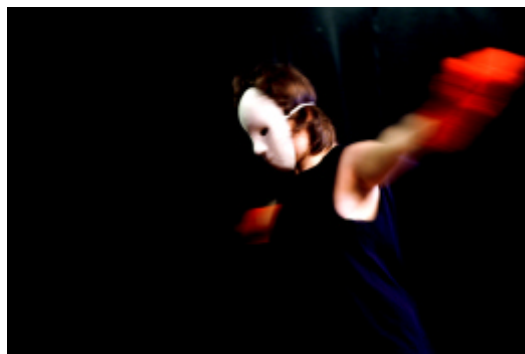
Tommy Mattiasson är låtskrivare och sångare och medverkar även han i filmen.

-För mig är musiken det allra viktigaste. Inspiration hämtar jag från saker och ting som händer runt omkring mig, mina egna erfarenheter.

Efter filmvisningen bjuder Tommy på en egenkomponerad raplåt framförd av en capela som följs av publikens uppskattning och applåder.

Kulturlabbet

Efter lunch bjuder Kulturlabbet på föreställning. Kulturlabbet är en daglig verksamhet för personer med intellektuella funktionshinder. Kulturlabbet är inriktad framför allt på drama och teater, dans och rörelse, bild och form samt rytm och musik. Verksamheten bedrivs utifrån en kreativ grund där skaparglädjen står i centrum.

Kulturlabbet.

“Guds straff” och världens ansikte

“Guds straff”

Synen på handikapp har sett olika ut genom århundradena.

-Under 1700-talets rådde en personligt skuldbeläggande syn där orsakerna till handikapp sades bero på “Guds straff” eller kvinnans beteende under graviditeten, förklarar Magnus Tideman, socionom vid Högskolan i Halmstad.

Nästföljande sekel präglades av en medicinsk uppfattning: operationsmetoder och träningsprogram utvecklades; allt för att göra folk sa “normala” som möjligt.

1900-talets första hälft däremot utgjordes av en stark pessimism. Rasbiologiskt tänkande kom i fokus med bland annat tvångssterilisering som följd: 68 000 människor föll offer för tvångsterilisering varav den stora majoriteten kvinnor; en mörk tid i handikapphistorien. Genom välfärdens utvecklande efter andra världskriget insåg man att institutionerna skapade problem istället för att lösa dem, och under 70 – och 80-talen inleddes en normaliserings-process, då man började sträva efter värdiga levnadsvillkor för handikappade; en målsättning som vi fortfarande arbetar för.

Egna förutsättningar

Integrering kan delas upp i en rad olika grenar:

Funktionell integrering: att använda samma serviceorgan som andra

Social integrering: att vara del av naturlig miljö utifrån egna förutsättningar

Samhällelig integrering: att vara självförsörjande, delta i föreningsliv och aktivt kunna påverka sin situation

Hur kan jag använda detta i mitt dagliga arbete?

Lyckad integrering

Vad krävs för att en integrering ska bli lyckad, det vill säga återföljas av en social sådan?

- Resurser - tid att mötas
- God attitydmässig miljö
- Kompetens
- Engagemang

Världens ansikte

I stora drag kan man peka på två huvudvägar inom samtida handikapp-politik:

-Å ena sidan ser vi exempel på ett synsätt där målsättningen att göra den funktionshindrade så “normal” som möjligt, genom till exempel träning och pedagogik, förklarar Tideman. Den motsatta uppfattningen försöker göra miljön i vid bemärkelse så tillgänglig som möjligt, det vill säga inte ändra på individen utan samhället och dess attityder. Verkligheten är inte så svart eller vit och en blandning av dessa båda uppfattningar är att föredra, men frågan är var vi väljer att lägga tyngdpunkten. Vår inställning gör skillnad, tillsammans formar vi de attityder och uppfattningar som råder i samhället.

Tideman avslutar med ett kinesiskt ordspråk som visar just det:

“Många små saker som görs av många små människor på många små platser kan förändra världens ansikte.”

Goda möten

Mod och närvaro

Tomas börjar med att visa ett till synes enkelt fotografi föreställande tre pojkar med funktionshinder på en brygga.

- Nej, det är inte en simpel bild, fortsätter Tomas. Det är mina båda söner som tillsammans med en vän är ute och fiskar.

Det krävs ett observant öga för att upptäcka det fiskespö som vilar i bakgrundens stilla vatten.

- En del skulle säkert utan närmare eftertanke mena att det föreställer tre gravt handikappade personer som någon placerat på en brygga för att de ska "få komma ut lite i naturen", fortsätter Tomas. Och det kanske är den mest bekväma hållningen. Men i själva verket tar vi del av en värdefull stund av gemenskap där personerna på bilden utövar en för dem viktig hobby. Detta förhållningssätt kräver mod och närvaro; två egenskaper vi alltför ofta glömmer i vardagen.

Goda möten

Tomas Sjodin är pappa till tre pojkar. Familjens äldste son Karl-Petter avled 15 år gammal i en fortskridande hjärnsjukdom som tog funktion efter funktion ifrån honom. Den yngste sonen lider av samma sjukdom. Hur lyckas man bevara hoppfullheten i så svåra omständigheter?

- Vi kan inte alltid välja det liv vi vill leva, betonar Tomas, men vi väljer i hög grad vår inställning. Trots uppenbara sorger kan vi genom ett medvetet val bevara styrkan och glädjen, att möta varandra trots smärtan.

- Goda möten, fortsätter Tomas, är de som är unika och inte bara en vanemässig upprepning av tidigare möten. Att leva med handen på hjärtat

innebär att aktivt välja närvaro i vardagen. Möten sköter sig inte av sig själva utan vi måste aktivt delta i processen, öppna upp oss inför den människa vi har framför oss.

Att leva med handen på hjärtat.

Fysisk kommunikation

Tomas talar också om vikten av den fysiska, ordlösa kommunikationen.

- Ibland är ord överflödiga. Det är då en hand på axeln, en beröring, en kram, får ta över. Då Karl-Petter gick bort försämrades vår yngste son drastiskt. Det fanns inte möjlighet till en verbal kontakt. Vi kommunicerade och kom våran son nära genom en ordlös, kroppslig kommunikation som gav oss möjlighet att uppleva djup närhet bortom orden. Som avslutning återger Tomas historien om en man med autism som bara yttrade sig verbalt en enda gång i sitt liv. 7 år gammal citerade han kattresan högt och tydligt, för att därefter åter falla in i en livslång stumhet.

-Det finns alltid mer i en människa än hon kan visa, fortsätter Tomas. Först när vi slutar se varandras begränsningar kan vi mötas på riktigt.

Trots ämnets tunghet lämnar vi åhörare ej salen modfälda. Tomas Sjodin visar med lågmäld men kraftfull nakenhet att vi i hög grad kan finna livskvalite trots motgångar och bekymmer. Livet blir kanske inte alltid som man föreställer sig, men det finns alltid utrymme för goda möten.

VIMMEL!

